

Täysistunto

Torstai 16.6.2022 klo 16.01—19.54

5. Hallituksen esitys eduskunnalle lannoitelaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 32/2022 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 5/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 5/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Kalmari, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.08 **Anne Kalmari kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Esittelen lyhyesti maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön hallituksen esitykseen eduskunnalle lannoitelaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Ensinnäkin hieman yleistä: Suomessa tuotetaan 1948 miljoonaa kiloa keinolannoitteita, 82 miljoonaa kiloa orgaanisia lannoitteita ja tuhkalannoitteita 65 miljoonaa kiloa, ja näistä lannoitteista ulos viedään noin kolmannes. Lannoitelainsäädännön uudistamisen taustalla on EU:n uusi lannoitevalmisteasetus, jonka soveltaminen alkaa pääosin 16.7.22. Lannoitevalmisteasetus on puolestaan osa komission kiertotalouden toimintasuunnitelmaa, jonka tavoitteena on mahdollistaa tasapuoliset markkinaolosuhteet orgaanisille ja jätepohjaisille lannoitevalmistetuille suhteessa neitseellisestä raaka-aineesta valmistettuihin epäorgaanisiin lannoitteisiin. Maa- ja metsätalousvaliokunta tukee kiertotaloustavoitteita, ja huomiona muuten äskeiseen keskusteluun: tämä lannoitteitten kierrättäminen on yksi asia siinä, missä voimme vähentää päästöjä ja edistää kiertotaloutta.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan vaikuttaa merkittäväällä tavalla myös lannoitteiden raaka-aineiden saatavuuteen. Suomen huoltovarmuuden ja ruokaturvan kannalta tavoitteena tulee pidemmällä aikavälillä olla lannoitteiden raaka-aineiden omavaraisuus, ja lannoitelainsäädännön uudistus tukee osaltaan tätä tavoitetta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kokonaan uuden lannoitelain säätämistä ja vähäisiä muutoksia kolmeen muuhun lakiin. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä vähäisin muutoksin.

Uudenlaisten lannoitteiden ja valmistusmenetelmien syntymistä ja markkinoille saattamista helpotetaan ja toimijoiden hallinnollista taakkaa kevennetään. Uudessa lannoitelaisa poistetaan kansallinen laitoshyväksyntä ja luovutaan tyyppinimistä. Näiden sijaan säädetään lannoitteiden ainesosaluettelosta, johon sisällytetään turvallisiksi katsotut sallitut ainesosat laatuvaatimuksineen. Ruokavirasto ylläpitää tätä ainesosaluetteloa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2022 vp

Valiokunta korostaa mietinnössään lannoitteiden raaka-aineiden puhtautta ympäristön-suojelun ja elintarvikkeiden laadun kannalta. Huoltovarmuutta parantavat uudet tuotantotavat, ja kotimaisten lannoitteiden kehittäminen on tärkeää. Suomessa on laskennallisesti mahdollista korvata kierrätykseen perustuvilla lannoitteilla kaikki ruuantuotannossa tarvittava fosfori ja osa typestä ja kaliumista. Tämä edellyttää panostuksia tutkimuksiin ja innovaatiotoimintaan sekä hyvää yhteistyötä lannoite- ja jätelainsäädännön toimeenpanosta vastaavien viranomaisten välillä.

Valiokunnan mietinnössä on kiinnitetty erityistä huomiota lannoitelakiin esitettyyn fosforin käyttöä koskevaan säätelyyn. 6 § fosforin käytöstä koskee kaikkia lannoitteita, eli myös lantaa, ja maa- ja puutarhatalouden lisäksi se kattaa fosforinkäytön viher- ja ympäristörakentamisessa. Säätelyn laaja soveltamisala on kannatettava, sillä yhdyskuntien fosfori kiertää huonosti. Vuosittain syntyvät jätevesilietteet sisältävät 2 880 tonnia fosforia, mikä riittäisi kattamaan 12 prosenttia fosforin tarpeesta. Eläinpuolella viidennes lantafosforista muodostuu alueilla, missä määrä on suurempi kuin tarve pelloilla.

Valiokunta katsoo, että fosforin käyttöä koskevia rajoituksia tulee kehittää siten, että ne vastaavat viher- ja ympäristörakentamisessa tasoltaan maataloudelle asetettavia rajoituksia niin, että voimme suojella Itämerta tältäkin osin. Uuden lannoitelain mukaan fosforin käytön maa- ja puutarhataloudessa tulee perustua kasvin tarpeenmukaiseen lannoitukseen maan fosforiluokka huomioon ottaen siten, että alin fosforiluokka määrittää lain tason. Tarkemmin fosforin käyttöä koskevista rajoituksista tullaan säätämään valtioneuvoston asetuksella. Tätä varten tarvitaan ajantasaista tietoa, erityisesti peltomaan viljavuusluokista.

Valiokunta katsoo, että fosforin käytön rajoittaminen on Suomessa pintavesien hyvän tilan saavuttamiseksi tarpeen ja tärkeää mutta se ei saa vaarantaa hyviä satotasoja tai heikentää peltojen viljavuutta. Fosforin käytön rajoittaminen liittyy läheisesti maatalouden ympäristökorvausjärjestelmään. Järjestelmään sisältyy myös kuluvalle tukikaudella vaatimus ravinteiden käytön rajoitteiden noudattamisesta. Jatkossa fosforinkäytön perussäätely tulee sisällyttämään lannoitelakiin ja sen nojalla annettavaan valtioneuvoston asetukseen. Valiokunta katsoo, että lannoitelain nojalla annettava fosforin käyttöä koskeva asetus on välttämätöntä sovittaa yhteen maatalouden tukijärjestelmän kanssa, eikä asetus saa johtaa tukitason laskuun. Fosforin käytön rajoituksia ei ole perusteltua siirtää siis sellaisenaan ympäristökorvausjärjestelmästä uuteen asetukseen, esimerkiksi kokonaisfosforin huomioon ottamisen osalta. Orgaanisten lannoitteiden kokonaisfosforia tulee käsitellä tasapuolisesti ja ottaa siitä huomioon hyväksikäyttöprosentti, 60 prosenttia, kaikissa orgaanisissa lannoitteissa. Tämä edistää kiertotalouden edellytyksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Hassi, olkaa hyvä.

19.14 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Nyt Venäjän hyökättyä Ukrainaan olemme keskustelleet paljon huoltovarmuudesta ylipäänsä ja myöskin ruuan huoltovarmuudesta, ja yksi osa tätä on se, mistä saadaan lannoitteita suomalaiselle maataloudelle. Tämä on yksi niistä asioista, joissa on tarvetta, ja onneksi tutkimus on tuottanut myöskin tietoa siitä, miten voimme kehittää maatalouden toimintamenetelmiä.

Pari viikkoa sitten Luonnonvarakeskus julkaisi tutkimuksen, jonka mukaan Suomessa kasvatettujen tuotantoeläinten lanta riittäisi lannoittamaan kaikki Suomen pellot. Tilanne

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2022 vp

on kuitenkin se, että osassa maata lantaa syntyy niin sanotusti liikaa, ja sitten osassa maata tarvitaan ostolannoitteita. Eli meidän maataloutemme ja ruokajärjestelmämme ei toimi sillä tavalla, että tällä hetkellä kotimaassa tuotetut ravinteet kiertäisivät sinne, missä niistä on suurin hyöty.

Maa- ja metsätalousvaliokunta on moneen otteeseen tuonut esille, että biokaasun tuotanto lannasta on yksi niistä ratkaisuista, joilla tätä asiaa voidaan helpottaa. Se vähentää painetta raivata uutta peltoa lannanlevityskriteerien vuoksi, mutta myöskin biokaasun tuotannossa se pöperö, mitä siitä jää jäljelle, on helpompaa kuljettaa sinne, missä pelloille tarvitaan lannoitteita, verrattuna raakalantaan.

Eilen Helsingin yliopisto julkaisi myöskin mielenkiintoisen tutkimuskoosteen siitä työstä, mitä Helsingin yliopistossa on tehty sen selvittämiseksi, miten kotimaisen ruuantuotannon huoltovarmuutta voitaisiin parantaa. Keskeinen viesti siitä, mitä Helsingin yliopisto eilen julkaisi, on se, että olisi hyödyllistä lisätä palkokasvien viljelyä. Toisaalta esimerkiksi härkäpavun ja herneen viljelyä lisäämällä voitaisiin tuottaa valkuaisrehua eläintuotannolle ja vähentää riippuvuutta tuontirehusta, mutta sitten sen lisäksi typpilannoitusta voidaan korvata palkokasveja viljelemällä. Vielä erikseen tässä tutkimuksessa on mainittu se, että voidaan tuottaa apilaa, panna se bioreaktoriin [Puhemies koputtaa] ja tuottaa siitä biokaasua ja sitten siitä jäljelle jäävä pöperö on kuitenkin käyttökelpoista typpilannoitetta muualle viljeltäville pelloille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

19.17 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Nyt käsittelemme lannoittelakia, ja kotimainen ruoka jos mikä on älyttömän tärkeitä. Kotimaista ruokaahan ei saada, jos meillä ei ole viljelijöitä, elikkä meille on hirveän tärkeitä, että meillä maataloutta säilyy ja tosiaan myös lannoitteita on saatavilla.

No, maataloudessahan on nyt kriisi menossa tällä hetkellä. Se johtuu hirveän monesta tekijästä. Kyllä tuo sotatila Euroopassa on yksi, joka sitä kriisiä myös aiheuttaa, mutta myös monet muut tekijät. Ikäviä otsikoita on saatu pitkältä pitkältä aikaa lukea lannoitteiden hinnoista. Ihan muutamia mainitakseni, mitä nyt olen tässä huomannut, kun olen lueskellut näitä, niin siellä sanotaan esimerkiksi, että lannoitteiden hinnoissa on ollut jopa viikossa parikin hinnankorotusta — mikä kuulostaa aika karnealle. Sitten oli myös otsikko, jossa kerrottiin, että hinnat ovat kolminkertaistuneet — no tähän kuulostaa kanssa aivan hirvittävälle, todella kalliille kuulostaa. Ja myös mainittiin jossakin otsikossa, että kulut ovat jopa 400 euroa per hehtaari — eli onhan se niin kuin tosi iso summa, mikä siihen lannoitteeseen menee. On tosi tärkeitä, että tähän asiaan kiinnitetään huomiota jatkossa.

Se, että meillä riittää maanviljelijöillä intoa työskennellä suomalaisten ja suomalaisten elintarvikkeiden hyväksi, on hirveän monesta asiasta kiinni. Tarvitaan se innostus siihen ja tarvitaan myös, että yhteiskunta tukee sitä asiaa, niin että annetaan puitteet, että on mahdollista viljellä. Todella järkyttävälle kuulostavat nämä hinnat, ja ehkä sitten miettii, että jos nyt nämä jo ovat näin kalliita, mikä se tilanne voi olla sitten vuoden päästä tai viiden vuoden päästä tai kymmenen vuoden päästä, kun kuitenkin on turvattava, että kotimaista ruokaa saadaan.

Ei tietysti hirveän hyvää signaalia välttämättä anna se, että välillä maito on hirveän paha asia ja välillä liha on hirveän paha asia, vaan kyllä se kotimainen ruoka on tosi hyvä asia, ja pitää järjestää puitteet, että pystytään sitä meillä Suomessa tuottamaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä edustaja Kalmari, olkaa hyvä.

19.19 Anne Kalmari kesk: Kiitoksia puheenvuoroista — täällä vallitsee tällainen konsensusmieliala tästä asiasta, aivan kuten valiokunnassakin.

Olen mielissäni myöskin siitä, että puutuimme siihen, että ympäristökorvausjärjestelmä pystyy jatkamaan ja tarkentamaan näitä viljelynäytteisiin pohjautuvia lannoitetasoja, koska jos me säätäisimme täysillä sen ympäristökorvauksen tason sinne lainsäädäntöön, niin silloin sinne taas pitäisi keksiä uudet vaateet, ja tässä tilanteessa, maatalouden tuottaessa tappiota lähes kaikille viljelijöille, ei voi ajatella, että sinne tulisi uusia velvoitteita sitten taas ympäristökorvausjärjestelmän tämän osion tilalle. Toki siellä on sitten muita korvauspohjaisia asioita.

Mistä olen mielissäni, on nimenomaan se, että tässä vähän samaan tapaan kuin uusiutuvassa energiassa, mitä enemmän me pääsemme tästä fossiilipohjaisesta tuotannosta eroon, sitä enemmän hyödynnämme sekä ympäristön että ilmaston kannalta, mutta myös sitä edullisemmaksi se tulee niille käyttäjille, olipa sitten kyseessä polttoaineen käyttäjä, auton käyttäjä tai tässä tapauksessa viljelijä, joka tarvitsee lannoitteita kasvattaakseen hyvää satoa. Kun sitä pystytään tuottamaan kotimaisista raaka-aineista ja kiertotalouden voimalla, parhaimmillaan viljelijän lannoitelasku laskee huomattavasti. Esimerkiksi jos tämä vaatimus tulee lihaksi siltä osin, että yhdyskuntajätevesilietteen fosfori tullaan jatkossa ottamaan talteen eikä sitä enää levitellä tienpenkkoihin ja viherrakentamisiin monikymmenkertaisia määriä peltoviljelyyn suhteutettuna, niin siitä seuraa, että siitä on niin kuin tarvekin päästä eroon ja voidaan ottaa jopa porttimaksuja tai ainakin hyvin halpaan hintaan saada sitä arvokasta fosforia. Tämä on kaikkien kannalta hyvä asia. Se fosfori on parempi pellossa kuin Itämeressä.

Ja kaikki, mitä tuossa edustaja Hassi puhui esimerkiksi apilankäytöstä ja muusta, on erittäin kannatettavaa, koska typpikilon tuottaminen vaatii litran öljyä, ja se öljy on tänä päivänä kallista ja se on fossiilista.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 32/2022 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.